

Фадей Яценюк
Чернівці (Україна)

УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО В ДОСЛІДЖЕННЯХ ЛЮБОМИРА ВИНАРА

Серед більш як 1700 опублікованих праць Л. Винара, козацькій тематиці присвячено 9 монографій та книжок, 142 статті та енциклопедичні гасла, 27 рецензій. Значна частина наукового доробку вченого побачила світ у збірці вибраних праць «Козацька Україна». Починаючи дослідження проблем українського козацтва, професор Л. Винар прагнув, перш за все, розглядати їх в історико-хронологічному розвитку. Вже в розвідках «Початки і ранній розвиток української козаччини», «Початки українського реєстрового козацтва», «Проблема періодизації козацької доби» він з'ясовує причини і час появи нового соціального стану – українського козацтва, джерела його поповнення та формування, розробляє якісно нову схему періодизації козацької доби та типології козацької організації.

Визначаючи політичну роль козацтва у поступі української нації та даючи оцінку його діяльності на міжнародній арені, Л. Винар у публікаціях «Зв'язки Івоні Русина з українськими козаками в 1574-му році», «Іван Підкова», «Молдавська політика козаків у 90-их роках XVI століття», «Козацькі зв'язки з Австрією і Ватиканом в 1593–1595 роках», «Дипломатична місія Олександра Комуловича в Україну 1594 року», «Ukrainian Cossacks and Vatikan in 1594», «Щоденник Еріха Лясоти (1594 р.)» розкриває активну зовнішню політику козацтва у стосунках з Польщею, Молдавією, Австрією, Ватиканом.

У кінці XVI століття українське козацтво стає дуже важливим чинником внутрішньополітичного життя, виступає організатором національно-визвольної боротьби, висуває політичну програму переустрою польського суспільства. Під таким кутом зору напи-

сані розвідки Л. Винара про козацьких ватажків: фундатора Запорозької Січі Д. Вишневецького («Князь Дмитро Вишневецький»), керівника козацько-селянського повстання С. Наливайка («Северин Наливайко й революційний рух брацлавського міщанства (1594–1596)»), славетного гетьмана Б. Хмельницького («Молдавська концепція Б. Хмельницького в роках 1648–1653», «Проблема зв'язків Англії з Україною за часів гетьманування Б. Хмельницького»), полковника М. Кривоноса («Максим Кривоніс», «Питання походження полковника Максима Кривоноса»), сподвижника і родича І. Мазепи А. Войнаровського («Андрій Войнаровський»).

Серед величезної кількості робіт Любомира Винара, присвячених українському козацтву, помітне місце займають різноманітні історіографічні сюжети, в яких з'ясовується стан дослідження істориками проблематики становлення козацького стану, його боротьби за незалежність України та розбудову держави, особливостей економічного розвитку козацьких господарств, політичної культури тощо. Беручи до уваги тематичну різноманітність зацікавлень козацтвом істориками XIX–XX століття Любомир Винар аналізує їх праці присвячені Запорозькій Січі, козацько-гетьманській державі XVII–XVIII століть, добі Богдана Хмельницького та Івана Мазепи. Цьому присвячені розвідки «Огляд історичної літератури про початки української козаччини», «Володимир Антонович про генезу і ріст козаччини до I-ої половини XVII століття», «Михайло Грушевський і державницький напрям української історіографії», «Олександр Оглоблин як дослідник гетьмана Івана Мазепи і його доби» тощо.

Цінна наукова спадщина вченого допомагає краще зрозуміти історичний феномен козацької України, формує цілісну авторську концепцію козацької доби.

Список основних джерел та літератури:

1. Винар Любомир. Бібліографічний покажчик. 1950–1997 рр. – Львів ; Київ ; Париж ; Нью-Йорк ; Торонто : Укр. Іст. Тов., 1998.
2. Винар Л. Козацька Україна. Вибрані праці / Л. Винар. – К. ; Львів ; Нью-Йорк ; Париж : Ін-т історії НАН України, Укр. Іст. Тов., 2003.